

Noorse allochtonen

Haar naam was Aisha en ze was veertien jaar oud. Ze was geboren en getogen in Noorwegen. In 1996 namen haar ouders haar mee naar hun land van herkomst om te trouwen met een daar te selecteren echtgenoot. Aisha verzette zich op allerlei manieren. Zij wendde zich tot de jeugdzorg en tot het Noorse equivalent van de Raad voor de Kinderbescherming, maar tevergeefs. De autoriteiten geloofden Aisha's ouders die hen verzekerden dat zij goed voor hun dochter zouden zorgen. Aisha's vader had ooit, vijftwintig jaar geleden, besloten zijn geboorteland te verlaten en zijn heil te zoeken in de Noorse verzorgingsstaat. Hij was toen al alcoholist en het lukte hem in eigen land niet een baantje te vinden. In Noorwegen ook niet, maar in de Noorse verzorgingsstaat was dat niet erg. Aisha's vader kon goed leven van zijn uitkering en slaagde er zelfs in het nodige te investeren in zijn land van herkomst.

Hoe komt het dat de Noorse verzorgingsstaat, die zo genereus is ten opzichte van mensen als Aisha's vader, zo tekortschiet tegenover hun dochters? Zo begint het prachtige en verontrustende boek *Generous Betrayal, Politics of Culture in the New Europe* van de Noorse antropologe Unni Wikan. Voor Nederlandse lezers is het frappant om te zien dat Scandinavische landen worstelen met precies dezelfde minderhedenproblematiek als wij. Immigranten en hun nakomelingen in Noorwegen zijn veel vaker werkloos dan autochtone Noren; velen van hen zijn voor hun levensonderhoud aangewezen op een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Veel allochtone jongens maken hun school niet af en zijn vaker dan hun Noorse leeftijdgenoten betrokken bij bepaalde vormen van criminaliteit. Met de schoolcarrière van allochtone meisjes gaat het stukken beter, maar zij hebben daar niet veel profijt van omdat zij jong moeten trouwen en voor de kinderen gaan zorgen. Huwelijkspartners worden gezocht en gevonden in de landen van herkomst (voor veel Noorse allochtonen is dat Pakistan). Allochtone Noren wonen veelal in Oslo, in gesegregeerde wijken. Allochtone kinderen zitten steeds minder naast autochtone Noorse klasgenootjes vanwege een haast niet te stuiten 'witte vlucht'.

Generous Betrayal is geen kwantitatief vergelijkend internationaal onderzoek, maar de overeenkomsten tussen Noorwegen en Nederland zijn zo treffend dat het mogelijk moet zijn met behulp van Wikan's boek te verzinnen hoe het komt dat het in Nederland en in Noorwegen zo is misgegaan met de integratie van minderheden. Ik moet bekennen dat ik zelf regelmatig heb gedacht dat het falen van het Nederlandse minderhedenbeleid te maken moest hebben met specifiek Nederlandse eigenaardigheden. Met de Nederlandse verzuilingstraditie bijvoorbeeld of met het systeem van vrije schoolkeuze en bijzonder onderwijs dat het ontstaan van zwarte en witte scholen in de hand werkt. Of met de onvoltooide emancipatie van de Nederlandse vrouw (als Nederlandse vrouwen zelf veelvuldig kiezen voor een huisvrouwbestaan, dan kunnen wij allochtone vrouwen die hetzelfde doen toch niet de les gaan lezen?). Of met het bestaan van een orthodox protestantse minderheidsgroep die de normen van de Nederlandse gesecculariseerde samenleving net zo hard afwijst als sommige moslim allochtonen (als we imams hard aan gaan pakken moeten we voor goed fatsoen hetzelfde doen met gereformeerde dominees en dat gaat ons eigenlijk te ver).

De Noren zijn echter niet verzuild geweest en zij hebben geen systeem van bijzonder onderwijs. Noorse vrouwen zijn veel geëmancipeerder dan Nederlandse vrouwen. De Noren hebben geen religieuze minderheid vergelijkbaar met de Nederlandse orthodox protestanten. Niettemin kampen ook zij met een falend minderhedenbeleid. Hoe komt het dan? Uit Wikan's boek kun je drie verklarende factoren destilleren.

De eerste heeft te maken met de grootte van het land en de taal die er wordt gesproken. Het is veel en veel moeilijker om immigranten te bewegen Nederlands of Noors te leren dan Engels. Engels geldt als een wereldtaal die iedereen moet kennen en waar je altijd wat aan hebt. Noors of Nederlands leren is een hele investering, die mensen alleen plegen als zij zeker

weten dat hun toekomst in Noorwegen of Nederland ligt. Aan dit punt kon geen politicus of beleidsmaker iets doen.

Ten tweede zijn Noorwegen en Nederland uitgebreide verzorgingsstaten. Het is moeilijk mensen ertoe te bewegen vies, eentonig of laagbetaald werk te gaan doen als het alternatief een fatsoenlijke uitkering is. Nederland en Noorwegen hebben hun verzorgingsstaat niet willen opdoeken en hebben ook niet willen kiezen voor een model waarbij immigranten tweederangs burgers met tweederangs rechten zouden zijn geworden. Ons verzorgingsstaat regime heeft vermoedelijk een negatief effect gehad op de integratie van allochtonen, maar het betrof hier een zeer verdedigbare politieke keuze.

Ten derde heeft men zowel in Noorwegen als in Nederland gekozen voor wat Wikan omschrijft als een ruilconstructie: allochtonen moeten onze *wetten* respecteren en wij respecteren in ruil daarvoor hun *cultuur*. Dit krampachtige respect voor de cultuur van allochtonen en de bijbehorende angst om van discriminatie te worden beticht als men dat respect niet op zou kunnen brengen, heeft geleid tot drama's als het verhaal van Aisha. Deze keuze voor integratie met behoud van identiteit is achteraf gezien volstrekt verkeerd geweest.